

SVEUČILIŠTE U SPLITU
Podružnica
SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
SESTRINSTVA

Anđa Vicić

**UČESTALOSTI I OBLICI OBITELJSKOG NASILJA U
VIROVITIČKO – PODRAVSKOJ ŽUPANIJI**

Završni rad

Split, 2014.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
Podružnica
SVEUČILIŠNI ODJEL ZDRAVSTVENIH STUDIJA
PREDDIPLOMSKI SVEUČILIŠNI STUDIJ
SESTRINSTVA

Anđa Vicić

**UČESTALOSTI I OBLICI OBITELJSKOG NASILJA U
VIROVITIČKO – PODRAVSKOJ ŽUPANIJI**

Završni rad

Mentor:

Doc. dr. sc. Slavica Kozina

Split, 2014.

Želim se zahvaliti svima koji su mi pomogli u izradi mog završnog rada: mentorici doc.dr.sc. Slavici Kozini na korisnim savjetima i uputama. Centru za socijalnu skrb – Slatina, Podružnica- Orahovica na pomoći i dostupnosti podataka. Dipl. med. techn. Raheli Orlandini na podršci i razumijevanju tijekom mog studiranja. Zahvaljujem se mojoj obitelji i prijateljima na neizmjernej strpljivosti, razumijevanju i podršci.

„ Radujte se sa svojom obitelji u prekrasnoj zemlji života“

Sadržaj:

1. UVOD	1
1.1. OBITELJ	2
1.2. DEFINICIJA NASILJA U OBITELJI.....	2
1.3. UZROCI NASILJA U OBITELJI	3
1.4. ZNAČAJKE ZLOSTAVLJAČA	4
1.5. OBLICI ZLOSTAVLJANJA.....	4
1.5.1. Emocionalno zlostavljanje.....	4
1.5.2. Fizičko zlostavljanje	5
1.5.3. Seksualno zlostavljanje	5
1.5.4. Ekonomsko zlostavljanje.....	6
1.6. DINAMIKA NASILJA U OBITELJI.....	6
1.7. ZNAKOVI NASILJA NA ŽRTVI	8
1.7.1. Znakovi tjelesnog nasilja	8
1.7.2. Znakovi psihičkog zlostavljanja	9
2. CILJ RADA.....	10
3. IZVORI PODATAKA I METODE	11
3.1. USTROJ I MJESTO ISTRAŽIVANJA	11
3.2. ISPITANICI.....	11
3.3. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA	12
4. REZULTATI.....	13
5. RASPRAVA	17
5.1. PREVENCIJA NASILJA U OBITELJI	17
5.1.1. Primarna prevencija.....	17

5.1.2.	Sekundarna prevencija.....	18
5.1.3.	Tercijarna prevencija	18
5.2.	NASILJE NAD DJECOM	18
5.2.1.	Zaštita djece od nasilja u obitelji	21
5.3.	ULOGA MEDICINSKE SESTRE	21
5.3.1.	Pristup zlostavljanoj osobi.....	22
5.3.2.	Prepoznavanje nasilja u obitelji.....	23
5.3.3.	Protokol o slučaju nasilja u obitelji	23
6.	ZAKLJUČAK	25
7.	LITERATURA.....	27
8.	SAŽETAK.....	28
9.	SUMMARY	29
10.	ŽIVOTOPIS	30

1. UVOD

Iako se danas često govori i piše da je nasilje u obitelji poprimilo epidemijske razmjere ono u obitelji nije niti nova, niti specifična pojava suvremenog svijeta. Još su uvijek prisutne zablude da je nasilje u obitelji, posebno ono ekstremnog oblika, rijetka pojava, te da se događa uglavnom u problematičnim obiteljima i povezuje se s lošim ekonomskim prilikama, poremećajima ponašanja, alkoholizmom i dr. Potrebno je naglasiti kako nasilje ne ograničava ni spol, ni dob, ni rasu, ni naciju. Jednako tako, ograničavajući ulogu nema ni ekonomski ni socijalni status. U literaturi, kao i nekim pravnim normama u određenom povijesnom razdoblju, može se ustanoviti da je nasilje u obitelji prisutno od davnine. Nasilje je u obitelji, gledano u povijesti, bio prihvaćen oblik ponašanja unutar obitelji. Odrasli, uglavnom muški članovi obitelji (suprug i otac), imali su pravo i dužnost kontrolirati ponašanje drugih članova obitelji. Fizičko zlostavljanje žene bazirano na snazi i pravu muža, smatrano je čak i njegovom obavezom. U srednjem vijeku u Francuskoj, Custom of Beavais preporučio je da se muškarcima može oprostiti fizičko zlostavljanje žene te da zakonska intervencija nije bila potrebna („Uz pretpostavku da ju ne ubije, pravo je muškarca da tuče suprugu“) istovremeno je u Španjolskoj zakon dozvoljavao muškarcu da ubije zaručnicu ili suprugu ako pretpostavi njenu nevjeru. Engleski je zakon krajem srednjeg vijeka dozvoljavao muškarcu da može „popravlјati“ svoju ženu na način kojim on smatra potrebnim. Isključio zakonska regulativa, bez drugih odgovarajućih aktivnosti, početkom dvadesetog stoljeća dovela je samo do toga da se fizičko zlostavljanje nastavilo, no više se skrivalo od očiju javnosti. Tek 1972. godine, otvaranjem prvog skloništa za zlostavljane žene u Chiswicku u Velikoj Britaniji, problem nasilja nad ženama se internacionalizira i postaje više javan. Odnos se društva, povijesno gledano, mijenjao prema toj pojavi, - od prihvaćanja nasilja kao standarda ponašanja – do prepoznavanja i imenovanja problema, ali bez odgovarajućeg sankcioniranja. Suvremeno, civilizacijski razvijeno društvo svaki oblik nasilja unutar obitelji smatra neprihvatljivim ponašanjem, te mijenja svoj odnos prema toj pojavi i pridaje joj drugo značenje. Uz popratnu pravnu regulativu pokreće se i niz drugih sustava i mehanizama (socijalna zaštita, zdravstvena zaštita, odgojni sustav, policija i dr.), koji interveniraju u

situacijama nasilja u obitelji. Povećava se spoznaja pojedinca i zajednice o prisutnosti te pojave u društvu. Prepoznavanje, pravovremeno i svrhovito reagiranje, te što je najvrjednije, sprečavanje nasilja u obitelji trebao bi biti cilj svake društveno organizirane aktivnosti u borbi protiv nasilja u obitelji (1).

1.1. OBITELJ

Obitelj je primarna društvena zajednica koja ima reproduktivnu, odgojnu, gospodarstvenu i zaštitnu ulogu (8).

Tipovi obitelji (8):

1. Tradicionalni tipovi obitelji
 - a) nuklearna obitelj: muž, žena i djeca žive zajedno
 - b) muž i žena žive sami, nemaju djece ili djeca ne žive s njim
 - c) obitelj s jednim roditeljem – smrt, rastave
 - d) proširena obitelj – roditelji i djeca, baka i djedovi žive zajedno
2. Netradicionalni tipovi obitelji:
 - a) nevjenčani roditelji i djeca
 - b) nevjenčani par bez djece
 - c) jedan roditelj usvojitelj djece
 - d) homoseksualci koji žive zajedno (kao roditelji ili bez djece)

1.2. DEFINICIJA NASILJA U OBITELJI

Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji (čl.4.) definira nasilje u obitelji kao (2) :

- svaku primjenu fizičke sile ili psihičke prisile na integritet osobe,
- kao svako drugo postupanje jednog člana obitelji koje može prouzročiti ili izazvati opasnost da će prouzročiti fizičku i psihičku bol,
- prouzročenje osjećaja straha ili osobne ugroženosti ili povrede dostojanstva,
- fizički napad bez obzira je li nastupila tjelesna ozljeda ili ne,

- verbalni napadi, vrijeđanje, psovanje, nazivanje pogrđnim nazivima i drugi načini grubog uznemiravanja,
- spolno uznemiravanje,
- uhođenje i svi drugi načini uznemiravanja,
- protupravna izolacija ili ograničavanje slobode kretanja ili komuniciranja s trećim osobama,
- oštećenje ili uništenje imovine ili pokušaj da se to učini.

Kazneni zakon (čl.215a) nasilničko ponašanje u obitelji opisuje kao čin kojim član obitelji nasiljem, zlostavljanjem ili osobito drskim ponašanjem dovede drugog člana obitelji u ponižavajući položaj (2).

1.3. UZROCI NASILJA U OBITELJI

Dobro poznavanje dinamike, uzroka i posljedica nasilja u obitelji preduvjet je svrhovitoj intervenciji i kvalitetnoj prevenciji. Važno je znati da je nasilje u obitelji vrlo složena pojava, uzrokovana nizom čimbenika i ne možemo očekivati da bi samo jedan teorijski pristup mogao zadovoljavajuće objasniti uzroke nasilja. Sociološki model govori da je društvo u kojem živimo odgovorno za nastanak nasilja u obitelji. Nezaposlenost, siromaštvo, prenapučenost, izolacija i nepovoljni radni uvjeti, dakle socioekonomski i strukturalni čimbenici odgovorni su za razvoj nasilja. Stres i frustracija na individualnom planu mogu voditi u nasilje uzrokujući smanjeno samopoštovanje i status pojedinca unutar društva. Kulturne vrijednosti, dostupnost oružja i nekažnjavanje nasilja također djeluju na odnos pojedinca prema nasilju, pa on to prihvaća kao oblik emocionalne ekspresije i metode kontrole drugih. Nasilje u obitelji treba promatrati u širem kontekstu općeg društvenog nasilja, na raznim razinama i u raznim oblicima. Psihološki model nasilja u obitelji pokušava objasniti psihološkim karakteristikama pojedine ličnosti sudionika u nasilju, kako žrtve, tako i zlostavljača, promatrajući ih u dinamici uzročno-posljedičnog odnosa. Središnju ulogu pri tome imaju psihološke značajke žrtve i zlostavljača, njihove osobine ličnosti i psihopatološke tendencije. Poznato je iz literature kao i iz kliničkih iskustava da je 70% zlostavljača bilo i samo zlostavljano u djetinjstvu ili svjedok zlostavljanja u obitelji. Iz tog proizlazi

kako je važan terapijski i dijagnostički rad s takvom djecom u djetinjstvu da bi se ono kasnije moglo razviti u emocionalno zdrave ličnosti (3).

1.4. ZNAČAJKE ZLOSTAVLJAČA

Razvoj zlostavljačke ličnosti vezan je uz rano doživljavanje zlostavljanja unutar obitelji, odnosno uz odrastanje i sazrijevanje u okolnostima koje je uključivalo osvetničko, neustavno kažnjavanje, brutalno prelaćivanje, stalnu kritiku usmjerenu na osobu u cijelosti, a ne na pojedinačno ponašanje. Na taj mu se način upućuje stalna kritika da ništa ne vrijedi. Zlostavljači su bili najčešće fizički zlostavljani u djetinjstvu, što pogoduje razvoju osobe sklone nasilnom ponašanju. Zlostavljači često pokazuju poremećaje ličnosti u čijem se ponašanju ističe slaba kontrola impulsa, antisocijalno ponašanje, nizak prag tolerancije na frustrativne situacije, nedostatak empatije. Najčešće se radi o tkz. graničnoj organizaciji ličnosti, koja je karakterizirana intenzivnim i nestabilnim interpersonalnim odnosima, nestabilnim doživljajem sebe, jakom ljutnjom i impluzivnošću. U zlostavljača se opisuje i postojanje određene psihopatologije: psihoze, alkoholizam ili ovisnosti o psihoaktivnim sredstvima (1).

1.5. OBLICI ZLOSTAVLJANJA

Postoje razni oblici nasilja, koji se iz praktičkih, edukativnih razloga prikazuju odvojeno, ali treba naglasiti da se pojedini oblici nasilja unutar obitelji isprepleću i utječu na cjelokupnu obitelj. Nasilje u obitelji jest korijen niza socijalno devijantnih pojava (9).

1.5.1. Emocionalno zlostavljanje

Uključuje niz aktivnosti koji ponižavaju osobu, ruše samopoštovanje, osobni dignitet i identitet. Može se manifestirati na razne načine kao što su podcjenjivanje, nazivanje pogrđnim imenima, „pravljenje ludom“, obezvjeđivanje nećijih misli, ideja, aktivnosti, razvijanje osjećaja krivnje, zastrašivanje na razne načine (pogledima,

kretnjama, riječima, uništavanjem nekih osobnih predmeta), zlostavljanje kućnih ljubimaca (9).

- Forsiranje „muških privilegija“ – tretiranje partnera kao sluge, isključivo samostalno donošenje svih odluka u obitelji, strogo određivanje i prakticiranje muških i ženskih uloga u društvu itd.
- Zloupotrebom djece u partnerskim odnosima – razvijanje osjećaja krivnje u odnosu na djecu.
- Prinude i prijetnje o uporabi sile, prijetnje o napuštanju partnera, prijetnje da će napraviti samoubojstvo, prisiljavanje partnera da se bavi ilegalnim poslovima.
- Minimiziranjem problema, tvrdnje kako nema nasilja u obitelji da je krivo optužen, jadan i sl.

Emocionalno nasilje predstavlja okvir za sve daljnje oblike nasilja (9).

1.5.2. Fizičko zlostavljanje

Odnosi se na svaki oblik fizičkog zlostavljanja, bez obzira na to kojeg je pojavnog oblika i intenziteta, te uključuje: guranje, šamaranje, premlaćivanje, čupanje kose, udaranje rukama, nogama ili predmetima, nanošenje povreda različitim vrstama oružja, opekotine i dr. Iako je najprepoznatljiviji oblik nasilja u obitelji, vrlo česte žrtve skrivaju tragove, uz razna opravdanja za sumnjive ozljede. Tjelesno nasilje, odnosno primjena fizičke sile, po čl.4. Kaznenog zakona o zaštiti od nasilja u obitelji smatra se nasiljem bez obzira je li nastupila tjelesna ozljeda ili nije (9).

1.5.3. Seksualno zlostavljanje

Seksualno zlostavljanje, također se može manifestirati na razne načine: neuvažavanjem seksualnih potreba partnera, prisiljavanje na ponižavajuće, često i bolne seksualne aktivnosti itd. Poseban problem predstavlja seksualno zlostavljanje djece (9).

1.5.4. Ekonomsko zlostavljanje

Sprečavanje zapošljavanja, stvaranje atmosfere u kojoj se stalno mora tražiti novac za dnevne potrebe, podnositi precizne račune o potrošnji novca, neuključivanje u planiranje troškova kao i neobavješćavanje o prihodima itd.

- Socijalna izolacija, kontrola kretanja i općenito, svih aktivnosti, te ograničavanje socijalnih komunikacija (9).

1.6. DINAMIKA NASILJA U OBITELJI

Nasilje i zlostavljanje može početi razvojem neke veze, nakon udaje, rođenja prvog djeteta ili tek nakon nekoliko godina zajedničkog života (7).

I. faza

Najčešće počinje „bezazlenim“ napadima, uvredama, naguravanje, stanjem napetosti koje žrtva pokušava smiriti (7).

U ovoj fazi žrtva može:

- pokušati smanjiti vlastiti osjećaj ljutnje i izbjegavati i najmanju „ekspanzivnu“ situaciju,
- pokušavati kontrolirati situaciju i mijenjati okruženje u cilju prevencije eskalacije nasilja,
- minimizirati, trivijalizirati i opovrgnuti nasilje,
- skrivati nasilje, opravdavati nasilno ponašanje,
- pokušati se emocionalno izolirati.

II. faza

Napetost između partnera raste, zlostavljač ima sve češće nekontrolirane ispade, te dolazi do nekontroliranog oslobađanja napetosti akumulirane u prvoj fazi. Dolazi do

nasilnog čina. Kod žene se javlja šok, poricanje i nevjerica, te obično u ovoj fazi ne traže pomoć (7).

U ovoj fazi žrtva može:

- osjećati potpuni gubitak kontrole nad situacijom, svojim okruženjem i svojim životom,
- osjećati se uhvaćenom u psihološku zamku,
- razmišljati o traženju medicinske pomoći,
- imati iskustvo traumatskog događaja,
- imati nepovjerenje u policiju i pravnu zaštitu i uvjerenje da bi traženje takve vrste podrške pogoršalo situaciju (u nekim slučajevima žrtva štiti nasilnika od policijske intervencije).

III. faza

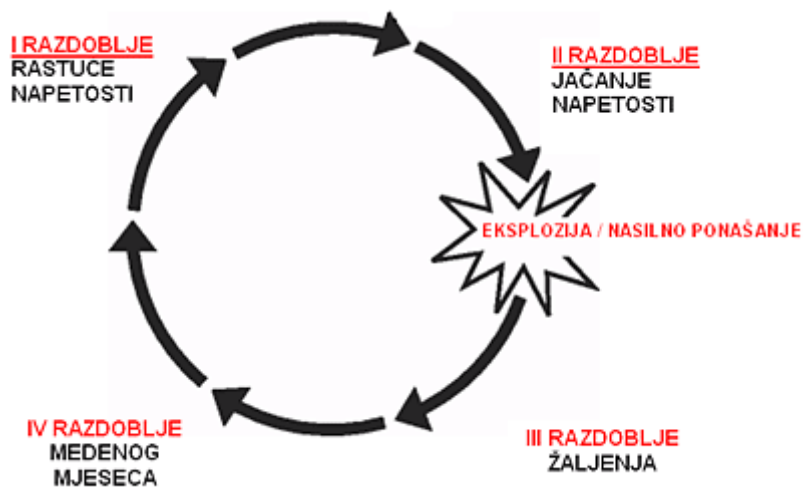
- zlostavljač pokazuje kajanje, opravdava svoje ponašanje i minimalizira ga te daje obećanje da se više neće ponoviti (7).

U ovoj fazi žrtva može:

- iskusiti iluziju dobrobiti,
- vjerovati kako je ona ključ podrške za emocionalnu stabilnost nasilnika,
- vjerovati mnogim obećanjima nasilnika, osjećati se odgovornom za dobrobit nasilnika.

IV. faza

Odnos između partnera je prividno dobar. Žrtva je povjerovala partnerovim obećanjima i prihvatila isprike. Tijekom vremena, faze svakog događaja se sažimaju. Porast je brži, eksplozija je jača, a žaljenje je kraće ili potpuno iščezava (7).

Slika 1. Dinamika nasilja u obitelji (7)

1.7. ZNAKOVI NASILJA NA ŽRTVI

1.7.1. Znakovi tjelesnog nasilja

Sljedeći znakovi mogu ukazivati na tjelesno zlostavljanje (10):

- ozljede na licu,
- ozljede na prsnoj koži, grudima i trbuhu, odnosno dijelovima tijela prekrivenim odjećom,
- otečotine na tijelu,
- iščašenja, napukline ili lomovi kostiju,
- opekline različitog stupnja,
- ozljede nožem ili drugim predmetima,
- unutarnje povrede (krvarenja),
- vidljivi tragovi gušenja na vratu (prstima, žicom, remenom, ručnikom),

- izbijeni zubi,
- povreda bubnjića,
- ozljede u genitalnom području.

1.7.2. Znakovi psihičkog zlostavljanja

Proživljavanje traumatskog iskustva ostavlja na žrtvi duboke tragove na mentalnom zdravlju, emocijama, kognitivnim procesima kao što je pamćenje. Jedan broj žrtvi razvije posttraumatski stresni poremećaj nakon preživljavanja traume zlostavljanja (10).

Sljedeći znakovi mogu ukazivati na psihičko zlostavljanje (10):

- napetost, nemir, osjećaj slabosti,
- osjećaj straha, srama i krivnje,
- samozanemarivanje, gubitak samopouzdanja,
- neurotske reakcije (anksioznost, napadaji panike),
- poremećaji spavanja (nesanica, noćne more)
- poremećaji prehrane (anoreksija, bulimija, pothranjenost)
- zlouporaba droge i alkohola,
- problemi s koncentracijom,
- dezorijentacija, osjećaj rastresenosti,
- nedostatak tolerancije i strpljenja,
- agresivno ponašanje prema sebi i drugima, pokušaj samoubojstva,
- seksualne poteškoće.

2. CILJ RADA

1. Cilj ovog rada je ukazati na problem učestalosti nasilja u obitelji u Virovitičko – podravskoj županiji
2. Cilj ovog rada je ukazati na oblike obiteljskog nasilja u Virovitičko podravskoj županiji.

3. IZVORI PODATAKA I METODE

Podatci o značajkama nasilja u obitelji prikupljeni su uvidom u dokumentaciju Centra za socijalnu skrb – Slatina, Podružnica- Orahovica na odjelu koje je zaduženo za nasilje u Virovitičko – podravskoj županiji, odsjek Slatina.

Uvidom u dokumentaciju prikupljeni su podatci za nasilje u obitelji od 01. siječnja do 31. prosinca 2013. godine.

3.1. USTROJ I MJESTO ISTRAŽIVANJA

Virovitičko-podravska županija nalazi se u kontinentalnom dijelu Republike Hrvatske na prostoru dodira Središnje i Istočne Hrvatske. Obuhvaća tri grada, Viroviticu, Slatinu i Orahovicu i trinaest općina. Površina grada Slatine je 166,75 km². U slatinsko područje pripadaju općine, Mikleuš, Voćin, Sopje, Nova Bukovica, Čađavica. Slatina ima 10.920 stanovnika. Od toga je 4351 mlađih od 30 godina, 4542 je stanovnika u dobi između 30 i 60 godina, dok su 1998 stanovnika starija od 60 godina.

3.2. ISPITANICI

U izradi rada su poštovana etička načela, i korišteni su samo zbirni podatci, čime se jamči zaštita osobnih podataka.

Bilo je ukupno 210 ispitanika, od toga 156 žena i 54 muškarca (tablica 1).

Tablica 1. Broj žrtava obiteljskog nasilja prema dobi i spolu

	0 do 18 god.	19 do 30 god.	31 do 51 god.	51 do 65 god.	Iznad 65 god.	Ukupno
žene	52	22	52	24	6	156
muškarci	43	4	4	3	0	54

3.3. STATISTIČKA OBRADA PODATAKA

Prikupljeni podatci su uneseni pomoću MS Office programa. Podatci su analizirani i prikazani uz pomoć MS Excel-a.

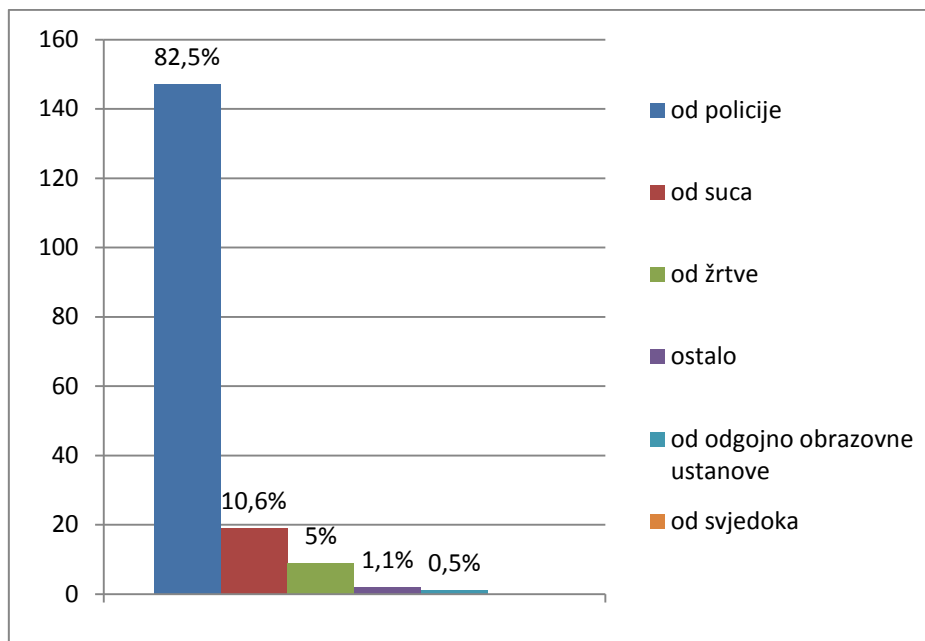
4. REZULTATI

U istraživanju je obuhvaćeno obiteljsko nasilje od 01.siječnja 2013. godine do 31. prosinca. 2013. godine.

Uvidom u prikupljene podatke dobiveno je kako je Centar za socijalnu skrb – Slatina, Podružnica – Orahovica dobilo 178 zaprimljenih obavijesti o nasilju u obitelji u 2013.godini, a od toga je najviše zaprimljenih obavijesti bilo sa strane policije (tablica 2, slika 1).

Tablica 2. Broj zaprimljenih obavijesti o nasilju u obitelji

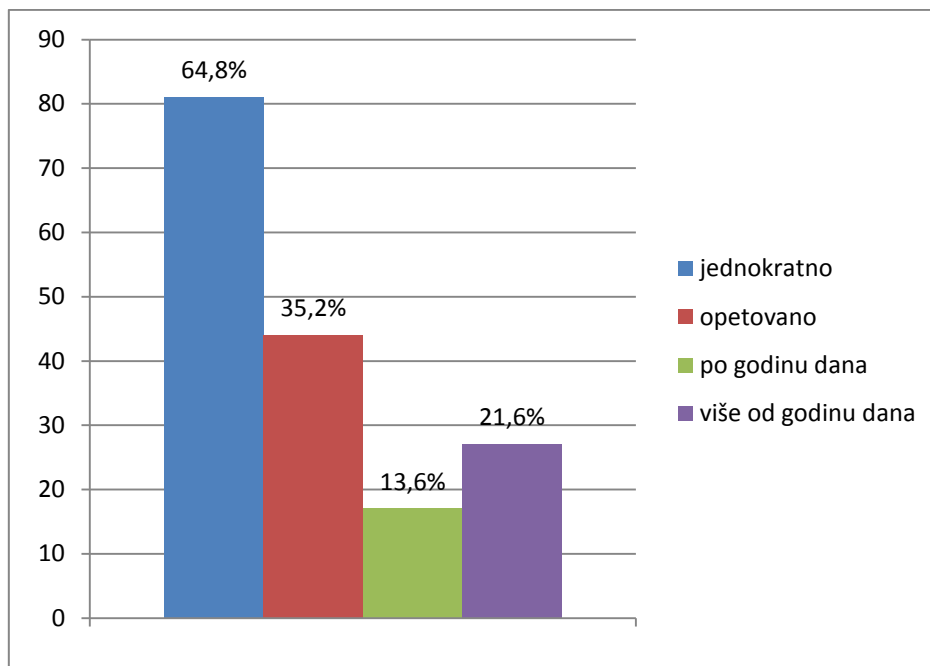
UKUPAN BROJ ZAPRIMLJENIH OBAVIJESTI O NASILJU U OBITELJI	178
od žrtve	9
od policije	147
od odgojno obrazovne ustanove	1
od svjedoka	0
od suca (dopis, presuda, rješenje)	19
ostalo (anonimno, susjed, član obitelj i dr.)	2

Slika 1. Raspodjela podataka u odnosu na zaprimljene obavijesti o nasilju u obitelji

Tablica 3. Evidentirano događaja nasilja u obitelji prema učestalosti

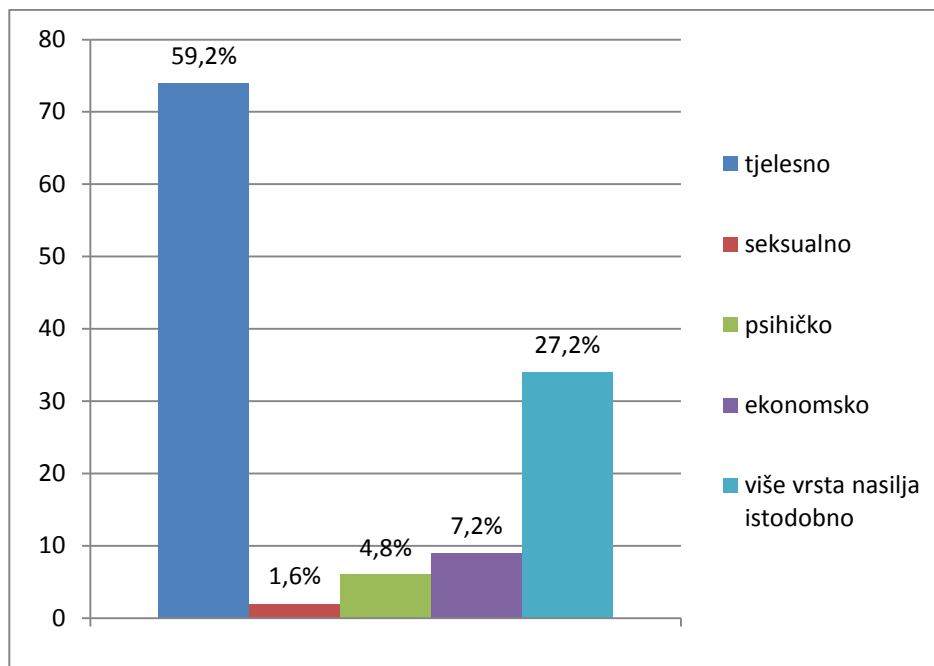
UKUPNO EVIDENTIRANO DOGAĐAJA NASILJA U OBITELJI PREMA UČESTALOSTI	125
Jednokratno	81
Opetovano	44
po godinu dana	17
više od godinu dana	27

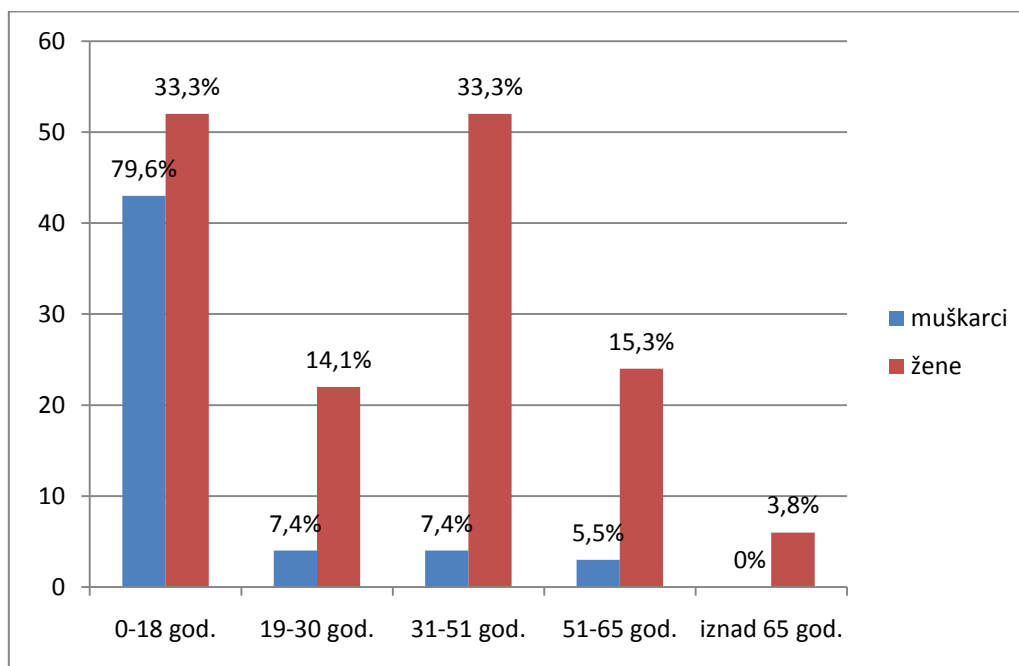
Slika 2. Raspodjela podataka u odnosu na učestalosti nasilja u obitelji

Tablica 4. Evidentiranih događaja nasilja u obitelji prema oblicima nasilja

UKUPNO EVIDENTIRANIH DOGAĐAJA NASILJA U OBITELJI PREMA OBLICIMA NASILJA	125
Tjelesno	74
Seksualno	2
Psihičko	6
Ekonomsko	9
više vrsta nasilja istodobno	34

Slika 3. Raspodjela podataka u odnosu na oblike nasilja u obitelji

Slika 4. Raspodjela podataka u odnosu nasilja u obitelji prema dobi i spolu

5. RASPRAVA

Cilj rada je bio ispitati učestalosti i oblike obiteljskog nasilja u Virovitičko – podravskoj županiji. Rezultati ovog ispitivanja pokazali su da je u razdoblju od 01.siječnja 2013. godine. do 31. prosinca 2013. godine u Centru za socijalnu skrb Slatina – Podružnica – Orahovica bilo zaprimljeno 178 obavijesti o nasilju u obitelji, najviše je bilo zaprimljeno od strane policijske službe 82, 5 %.

U raspodjeli podataka u odnosu na učestalosti obiteljskog nasilja u razdoblju od 01. siječnja do 31. prosinca 2013. godina evidentirano je da je najviše bilo jednokratnog 64, 8 :% , a najmanje po godinu dana 13, 6 %.

Podjelom podataka prema oblicima obiteljskog nasilja najviše se javlja tjelesno nasilje 59,2 %, zatim nasilje više oblika 27,2 %, pa ekonomsko nasilje 7, 24 %, psihičko 4,8 %, seksualno 1,6 %.

U raspodjeli podataka u odnosu obiteljskog nasilja prema dobnoj skupini i spolu pokazuje da je u 2013 godini najviše bilo žena u dobnom razdoblju od 0 – 18 godina te od 51 do 56 godina u postotku od 33,2 %.

Rezultati ovog ispitivanja pokazali su da je nasilje u obitelji česta pojava, da su najviše zlostavljane žene, ali kako je u porastu zlostavljanje prema muškarcima.

5.1. PREVENCIJA NASILJA U OBITELJI

Kako netko postaje nasilnik? Teorije ima mnogo, no prevencija nasilja u obitelji se treba započeti s djecom. Djeca odrastajući uz roditelje kopiraju njihove obrasce ponašanja, te odrastanje u obitelji u kojoj postoji nasilje, najčešće prema majci, može imati jako loše posljedice po djetetu, na njegov psihosocijalni razvoj i mentalno zdravlje (11).

5.1.1. Primarna prevencija

Primarnu prevenciju čine programi namijenjeni širokom krugu korisnika i javnosti radi povećanja osjetljivosti za obiteljsko nasilje, njegovo prepoznavanje i

zagovaranje suzbijanja obiteljskog nasilja. U njima je naglasak na primarnoj prevenciji i zagovaranju, a ostvaruju se javnim tribinama, predavanjima i radionicama za građane, školsku djecu, te javnim kampanjama (11).

5.1.2. Sekundarna prevencija

Sekundarna prevencija obuhvaća programe osposobljavanja usmjerene na unapređenje obnašanja specifične uloge i izvršavanje zadataka djelatnika koji rade u pojedinom sustavu, unapređenje njihovih znanja i postupaka (policijski službenici, socijalni radnici, školski psiholozi, obiteljski liječnici, državni odvjetnici suci, stručnjaci u obiteljskim centrima i organizacijama civilnog društva) (11).

5.1.3. Tercijarna prevencija

Pod tercijarnu prevenciju spadaju programi osposobljavanja za provedbu psihosocijalnog tretmana počinitelja nasilja u obitelji, rad sa žrtvama te tretman maloljetnih počinitelja vršnjačkog i obiteljskog nasilja, dakle, sve aktivnosti nakon što se obiteljsko nasilje dogodilo. U cilju tercijarne prevencije je istodobno dati specifična znanja i vještine potrebne za pojedinu djelatnost, uključujući i intervencije, ali i unaprijediti djelotvornu suradnju među svim službama u lokalnoj zajednici koje dolaze u doticaj s obiteljskim nasiljem. Ovim aktivnostima se podiže učinkovitost društvenog reagiranja za obiteljsko nasilje, dugoročno se snižavaju troškovi vezani uz nasilje u obitelji i povećava se osjećaj uspješnosti uključenih djelatnika (11).

5.2. NASILJE NAD DJECOM

Kada dijete živi okruženo ili je žrtva obiteljskog nasilja izloženo je traumi koja će s vremenom prerasti u trajni ožiljak s kojim će se morati boriti cijeloga života. Osim utjecaja na djetetov psihofizički razvoj, traume mogu utjecati i na razvoj mozga te uzrokovati nedostatan razvoj. Simptomi traume s vremenom se ne smanjuju već rastu i imaju utjecaja na svaki i najmanji djelić života djeteta i kasnije odraslog čovjeka (12).

Nasilje u obitelji prisutno je u svim državama svijeta, pa tako i u Hrvatskoj. Djeca su ta koja su najčešći i uz žrtvu najranjiviji svjedoci. Iako nisu uvijek i ona fizički zlostavljana mogu i kao svjedoci nasilja trpjeti posljedice koje će ih pratiti cijeloga života. Nadalje, dijete dobiva poruku kako je zlostavljanje “normalan” oblik ponašanja i općenito upija viđeno negativno ponašanja, te može steći zaključak kako je zlostavljanje ispravno te će ga vjerojatno pokušati i samo izvršiti nad žrtvom koju će u nekom trenutku procijeniti kao slabiju i manje vrijednu. Kako do toga ne bi došlo, potrebno je prepoznati i pružiti pomoć djeci žrtvama ili svjedocima nasilja (12).

Djeca su bila izložena nasilju i osjećaju njegove posljedice ako su (12):

- svjedočila nasilju nad majkom ili su vidjela njezin strah,
- ako su slušala svađu ili fizičko nasilje iz druge sobe i imala potrebu sakriti se na sigurno mjesto u strahu da bi i ona mogla stradati,
- ako su morala tješiti žrtve nasilja u obitelji ili preuzeti odgovornost odrasle osobe u obitelji nakon što je eskalacija nasilja završila,
- ako moraju svjedočiti kao svjedoci nasilja,
- ako su poticani uključiti se u nasilje bilo naspram majke ili nekog drugog člana obitelji,
- ako pojedini roditelj ne može o njima skrbiti zbog posljedica nasilja,
- ako su direktne žrtve nasilja (odrasli koji su skloni nasilju obično su i sami bili žrtve nasilja u djetinjstvu),
- ako imaju bilo kakvu ozljedu nastalu iz nasilja,
- ako osjećaju određeni strah prema nekoj osobi ili ako im je određena osoba “okidač traume” i izaziva negativna iskustva i sjećanja na traume iz prošlosti.

Djeca koja su bila izložena ili ozlijeđena u obiteljskom nasilju mogu kao posljedicu imati razne traume koje će im, iako nasilje uglavnom prestane do nekog trenutaka njihova života, zauvijek ostati dio života i vjeran negativni pratitelj kroz sve životne prilike. Izloženost nasilju u razdoblju djetinjstva najčešće utječe na (12):

Ponašanje:

Djeca koja su pretrpjela nasilje najčešće pretjerano reagiraju, ponekad su neprijateljski raspoložena, impulzivna ili agresivna. Ponekad se mogu povući u sebe, dislocirati ili čak pobjeći od okoline. Ovakva ponašanja sama djeca ne vide kao loša ili

neprihvatljiva niti se kategoriziraju kao “poremećaji” već ih oni gledaju kao bijeg u bolji i mirniji svijet. Problem droge i alkohola se ponekad javlja kod starijih osnovnoškolaca i srednjoškolaca kao reakcija na nasilja.

Razvoj:

Normalan razvoj može biti narušen. Ponekad se žrtve ili svjedoci nasilja ne ponašaju u skladu s godinama. To se uglavnom povezuje sa stanjem podsvijesti u kojem se osjećaju sigurnije. No, uzrok može biti i ozljeda mozga koja je uslijedila nakon nasilja.

Veze i povezanosti:

Postoji povezanost s izloženosti nasilju i odbijanjem ljudi od sebe. I djeca mogu razviti povezanost i naizgled čudna prijateljstva s ljudima u čijem se društvu osjećaju sigurno i zaštićeno.

Emocije:

Djeca se često osjećaju depresivno, tužno, anksiozno, posramljeno i potišteno. Emocionalna sigurnost u djetinjstvu ključ je uspjeha i razvijanja zdravih veza i prijateljstava u kasnijem životu.

Učenje:

Žrtve nasilja ponekad imaju problema s koncentracijom i učenjem jer stalno se nalaze u određenom strahu od zlostavljača. Strah je uglavnom samo stanje svijesti, no stanje je kojeg se djeca teško mogu riješiti.

Spoznaje o samima sebi:

Obično su žrtve nasilja kao odrasle osobe, pojedinci s niskom razinom samopoštovanja i obično o sebi razmišljaju negativno kao i o svojoj okolini. Posebno djeca imaju naviku razmišljati “Sve me mrze ili svi su protiv mene”.

Fizičko zdravlje:

Narušeno fizičko zdravlje ponekad može biti posljedica obiteljskog nasilja. Ako dijete nije bilo direktna žrtva fizičkog zdravlja, kao posljedice pretrpljenog straha mogu se javiti glavobolje, bolovi u truhu, poremećaji spavanja (npr. noćne more, mokrenje u

krevet), te reakcije na stres kao što su osipi ili bolesti povezane s padom imunološkog sustava.

5.2.1. Zaštita djece od nasilja u obitelji

Oporavak od preživljenog ili samo viđenog nasilja uvijek je dugotrajan proces i teško ikad u potpunosti može biti izbrisan iz djetetova sjećanja, no da bi se djetetu olakšalo treba pokušati zaštititi ga od daljnjeg nasilja i izloženosti zlostavljaču kao i pružiti mu potrebnu psihološku pomoć kako bi se moglo nositi s traumama (12).

- Djecu treba zaštititi od daljnjeg nasilja i držati ih što dalje od mjesta nasilja ili okidača koji bi ih mogli podsjećati na proživljeno.
- Uz obitelj, škole trebaju odigrati ključnu ulogu pružatelja pomoći kroz sustav pedagoga i psihologa.
- Djeca moraju imati potporu i osjećaj voljenosti i zaštićenosti.
- Treba ih usmjeriti na specijalizirane institucije koje pomažu žrtvama nasilja.
- Oporavak je dugotrajan i dakako ovisi od osobe do osobe, no važno je znati da je moguć i uz pravilnu potporu obitelji, dijete se može u potpunosti oporaviti od doživljene traume.

Važno je znati kako je svaki zlostavljač u početku bio dijete, neiskvareno i neupućeno. Nije nužno da je kasniji zlostavljač pretrpio ili svjedočio zlostavljanju u djetinjstvu, no sudeći po većini istraživanja i dokazanim uzročno-posljedičnim vezama, uglavnom je bilo tako. Zaštitimo djecu i ne dopustimo da su izložena nasilju jer nasilje uvijek vodi k još više nasilja vrteći začarani krug koji će se teško zaustaviti (12).

5.3. ULOGA MEDICINSKE SESTRE

Uloga medicinske sestre u slučaju nasilja u obitelji je vrlo bitna, kao i njena komunikacija s ostalim zdravstvenim djelatnicima. Najvažnije je uspostaviti odnos povjerenja sa žrtvom, da bi prikupljanje anamneze bilo što učinkovitije. Razgovoru sa žrtvom treba pristupiti oprezno, svaki postupak medicinske sestre treba biti u svrhu

osnaživanja žrtve zlostavljanja, jasno prenijeti poruke da vidimo što joj se događa, razumijemo kako se osjeća te da smo tu da joj pomognemo donijeti odluku koja joj najbolje odgovara.

5.3.1. Pristup zlostavljanoj osobi

U razgovoru sa žrtvom se ne trebaju koristiti pojmovi koji imaju različita značenja, a većina osoba ih doživljava kao „prljave“ ili „nemoralne“.

Preporuča se koristiti smjernicama za razgovor (13):

1. Osigurati povjerenje, razgovarati u potpunoj privatnosti te imati dovoljno vremena.
2. Izbjegavati apstraktne pojmove, ne koristiti riječi koje žrtva nije izgovorila
3. Razgovor usmjeriti na događaje i ponašanje
4. Poštivati žrtvino viđenje problema, ukoliko ona ne „prizna“ nasilničko iskustvo, treba joj savjetom prenijeti da ima mnogo ljudi koji su imali slično iskustvo, da se mnogi boje o tome govoriti, a sjećanja na događaje mogu biti vrlo bolna, te da je strah od budućeg napada opravdan strah.
5. Umjesto agresivnog ispitivanja pitati oprezno.
6. Ako žrtva odbije pomoć, dati joj mogućnosti da zatraži pomoć kada i koliko ona želi.
7. Ako ona želi, krenuti dalje u postupak.

Postoje različiti načini na kojima možemo ohrabriti sugovornika da kaže više, da proširi ono što je već rekao:

- neverbalnim znakovima: različiti izrazi lica, pokreti glavom, položaji tijela kojim pokazujemo našu pažnju,
- verbalnim znakovima: to je zapravo ono što izgovaramo uz naše neverbalne znakove kao npr. i tada, i... samo nastavite,
- ponavljanje ključnih riječi, nekih riječi koje je osoba izgovorila, a da ih se može iskoristiti za potaknuti sugovornika na proširen iskaz (13).

5.3.2. Prepoznavanje nasilja u obitelji

Tokom prijavljivanja određenih zdravstvenih tegoba žrtve zlostavljanja koje ga ne žele prijaviti često imaju određenu vrstu ponašanja u komunikaciji sa zdravstvenim radnikom kao npr.(13):

- oklijevanje ili izbjegavanje razgovora o detaljima prilikom opisivanja načina povređivanja,
- prekomjerna uplašenost u odnosu na povredu (npr. ekstremna uplašenost i uzbuđenost za manu posjekotinu na ruci),
- objašnjenje načina povređivanja koji ne odgovara povredi (npr. „ozlijedila su me vrata jer nisam zatvorila prozore, a zapuhao je jak vjetar“),
- neadekvatno oblačenje (dugi rukavi kada je izrazito vruće), ili nošenje šala, rukavica, sunčane naočale kad nema sunca.

5.3.3. Protokol o slučaju nasilja u obitelji

Cilj protokola postupanja zdravstvenih ustanova je pružiti žrtvi sveukupnu zdravstvenu skrb s ciljem očuvanja tjelesnog i psihičkog zdravlja žrtve kao i sanacije nastalih ozljeda i psihotrauma (2).

U slučaju sumnje da je ozljeda ili zdravstveno stanje posljedica nasilja u obitelji, zdravstveni je djelatnik dužan posebno obzirno razgovarati s osobom te je navesti da mu se kao zdravstvenom djelatniku povjeri o postojanju nasilja u obitelji i saznati što više okolnosti u vezi s povredom ili zdravstvenim stanjem (2).

U slučaju saznanja o počinjenom nasilju u obitelji, zdravstveni djelatnici dužni su postupati na slijedeći način (2):

1. Utvrditi uzroke i način nastanka ozljeda te obaviti cjeloviti zdravstveni pregled;
2. Razgovarati sa žrtvom o mogućnostima rješavanja problema, savjetovati je, uputiti ženu žrtvu u ostale mogućnosti skrbi koje pružaju nevladine organizacije, u njena prava sukladno zakonu i na daljnju obradu ovisno o potrebama te biti u stalnom kontaktu sa socijalnom službom i policijom;

3. U slučaju tjelesne ozljede nanesene od člana obitelji, liječnika u Hitnoj medicinskoj pomoći, izabrani liječnik dužan je ispuniti Prijavu ozljede/bolesti br: 030911 ili br: 03055 prema zakonu o zaštiti od nasilja u obitelji te prijavu označiti brojem koji sadrži datum, mjesec i godinu nastanka ozljede. Prijavu treba voditi u posebnom protokolu i bolesničkom kartonu;
4. Navedena prijava podnosi se policiji
5. Na traženje državnog odvjetništva ili policije zdravstvene su ustanove dužne odmah dostaviti svu dokumentaciju koja je od značenja za razjašnjavanje i dokazivanje kažnjive stvari;
6. Ukoliko je žrtva nasilja u obitelji osoba s društvenim smetnjama ili osoba liječena od alkoholizma i drugih ovisnosti, potrebno je uputiti na liječenje odnosno prisilno hospitalizirati i o tome obavijestiti centar za socijalnu skrb i policiju

6. ZAKLJUČAK

Nasilje u obitelji problem je koji zahtjeva aktivan i dugotrajan angažman svih odgovornih društvenih sustava na njegovu razrješavanju i suzbijanju: policija, socijalna skrb, zdravstvo, sudovi, odgojno – obrazovne ustanove, udruge – čiji je sadržaj rada vezan uz suzbijanje nasilja u obitelji, masovni mediji i dr. Neophodno je multidisciplinirano, na znanstveno – stručnoj razini, istraživati obiteljsko nasilje u našoj sredini vezano uz uzorke, manifestacije i posljedice. To bi trebala biti podloga primjerenih preventivskih programa.

Cilj ovog rada je bio ispitati učestalosti i oblike nasilja u Virovitičko – podravskoj županiji. Rezultati su pokazali da je u razdoblju od 01. Siječnja 2013. godine do 31. prosinca 2013. godine u Centru za socijalnu skrb Slatina, Podružnica – Orahovica zaprimljeno 178 prijava o nasilju u obitelji, najviše je bilo od strane policijske službe. Kao žrtve češće su bile žene, ali vidljivo je iz rezultata da i muškarci nerijetko budu žrtve nasilništva. U većem broju zlostavljači su bili muškarci (suprug, otac).

Rezultati istraživanja kod nas i u svijetu ukazuju na važnost prevencije nasilja u obitelji od čega je važna dobra edukacija na svim razinama društva vezana uz osvještavanje i prepoznavanje ove pojave, bitno je i organiziranje odgovarajuće bolničke i izvanbolničke skrbi u liječenju i rehabilitaciji pojedinih članova obitelji, ali i druge aktivnosti neophodne u razrješavanju nasilja. Neophodno je osigurati i dugoročno praćenje tih obitelji, funkcioniranja obitelji kao cjeline, ali i pojedinih članova kako unutar same obitelji, tako i unutar drugih društvenih sustava (radno mjesto, škola itd.). Poznato je iz literature kao i iz kliničkih iskustva kako je 70 % zlostavljača bilo i samo zlostavljano u djetinjstvu ili kao svjedok zlostavljanja u obitelji. Iz tog proizlazi kako je važan terapijski i dijagnostički rad s takvom djecom u djetinjstvu da bi se oni kasnije mogli razviti u emocionalne zdrave ličnosti. Uz sve treba uzeti u obzir da je broj neprijavljenih slučajeva izuzetno velik i kako je većina slučajeva nasilja ignorirana i poricana, kako od strane žrtve, tako i od društva zbog stereotipnih stajališta o muško – ženskim odnosima te zbog smanjene pouzdanosti u zakonodavstvu kao i sudske ustanove.

Iz svega ovoga proizlazi kako je nasilje u obitelji jedan od značajnih društvenih problema, te da njemu treba ozbiljno pristupiti i poduzeti mjere kako bi se ono pojavljivalo u što manjem broju, a tome će nadam se pomoći i Nacionalna strategija o suzbijanju nasilja u obitelji od strane Vlade Republike Hrvatske.

7. LITERATURA

1. Ferenčić – Ćuk S. Prevencija nasilja u obitelji. Školska knjiga, Zagreb, 2007 g.
2. Ministarstvo obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti. Protokol o postupanju u slučaju nasilja u obitelji. Narodne novine, Zagreb, 2004g.
3. Jakšić Ž, Kovačić L. Socijalna medicina. Medicinska naklada, Biblioteka Sveučilišni udžbenici, Zagreb, 2000.
4. Dubravka R, Jadranka K. Nasilje u obitelji 2001 – 2006. Državni zavod za statistiku Republike Hrvatske, Zagreb, Ilica 3, 2008.
5. Stankus J. Nasilje nad ženama u obitelji. ZZJZ Varaždin, 2002.
6. Zakon o zaštiti od nasilja u obitelji - <http://www.zakon.hr/z/81/Zakon-o-za%C5%A1titi-od-nasilja-u-obitelji>
7. Nasilje u obitelji-<http://www.mup.hr/1127.aspx>
8. <https://www.google.hr/#q=tipovi+obitelji>
9. <http://www.sigurnomjesto.hr/savjetovanje/oblici-nasilja/>
10. <http://www.mup.hr/1135.aspx>
11. Nacionalna strategija zaštite od nasilja u obitelji za razdoblje od 2011.do 2016. godine. Vlada Republike Hrvatske, Zagreb 2011.
12. <http://www.klinfo.hr/roditelji-3/roditelji/obiteljsko-nasilje-i-djeca-potrebno-je-zastiti-dijete-i-prekinuti-zacarani-krug-zlostavljanja/>
13. Ajduković M. Pavlekovic G. Nasilje nad ženom u obitelji. Društvo za psihološku pomoć, Zagreb, 2000.

8. SAŽETAK

Važno je znati da je nasilje u obitelji vrlo složena pojava, uzrokovana nizom čimbenika. Razvoj zlostavljačke osobnosti je vezan uz rano doživljavanje zlostavljanja unutar obitelji, odnosno uz odrastanje i sazrijevanje u okolnostima koje je uključivalo osvetničko, nesustavno kažnjavanje, premlaćivanje, stalnu kritiku. Postoje razni oblici nasilja: emocionalno, fizičko, seksualno, ekonomsko. Znakovi tjelesnog nasilja su: ozljede na licu, ozljede na prsnom košu, trbuhu, ogrebotine po tijelu, napukline ili lomovi kostiju, ozljede nožem ili drugim predmetima, unutarnje povrede (krvarenje)...

Cilj rada je bio ispitati učestalosti i oblike nasilja u Virovitičko – podravskoj županiji. Podatci su dobiveni uvidom u Centru za socijalnu skrb Slatina, Podružnica – Orahovica za 2013 godinu. Rezultati ovog ispitivanja pokazali su da je u razdoblju od 01.siječnja 2013. godine. do 31. prosinca 2013. godini u Centru za socijalnu skrb Slatina, Podružnica – Orahovica bilo zaprimljeno 178 obavijesti o nasilju u obitelji, najviše je bilo zaprimljeno od strane policijske službe 82, 5 %. U više slučajeva je oštećena žena, ali i muškarci postaju žrtve nasilništva. Kod počinitelja najveći broj odnosi se na muškarce.

9. SUMMARY

It is important to know that domestic violence is a very complex occurrence, caused by several factors. The development of abusive personality is related to the early experience of abuse within the family, or with growing up and maturing in circumstances involving vindictive, unsystematic punishment, beatings, constant criticism. There are various forms of violence: emotional, physical, sexual, economic. Signs of physical violence are injuries on the face, injuries to the chest, abdomen, body scratches, cracks or broken bones, stabbing injuries or internal injuries (bleeding). The goal of the study was to examine the prevalence and types of violence in Viroviticko-Podravska region of Croatia. The data were obtained by examining the Social Welfare Centre in Slatina, Branch - Orahovica for 2013. Results of this study showed that in the period from January 01. 2013. Until December 31, 2013. the Centre for Social Welfare Slatina - Branch - Orahovica been received 178 notifications of domestic violence, most have been received by the Police - 82, 5%. In most cases, the violence was carried out against women, but there is also a growing trend of violence against men. In the offenders largest number refers to the men.

10. ŽIVOTOPIS

Anđa Vicić, rođena 05.10.1991.

Osnovnu školu pohađala u Voćinu.

Srednju medicinsku školu – smjer medicinska sestra završila u Pakracu, maturirala 2011. godine.

2011/2012.g. upisuje studij na Sveučilišnom odjelu zdravstvenih studija, smjer – sestrinstvo.